

پایه :	۳	موضوع :	بلاغت
تاریخ :	۹۲/۰۳/۰۹	ساعت :	۸

پاسخنامه مدارس شهرستان

نام کتاب: جواهر البلاغه - از مبحث فی الإيجاز و الإطناب و المسأوه (از ص ۱۲۵) تا پایان کتاب

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سؤال تشریحی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه به سؤال آخر نمره داده نمی‌شود (تستی ۱ و تشریحی ۲ نمره)

سؤالات تستی:

- اذا زاد التعبير على قدر المعنى لفائدة فهو ... .
 ب. الاطناب ج. الحشو د. التطويل ا. الایجاز (کتاب قدیم - ۱۲۵)
- تشبیهی که در آن، وجه شبه هیئت متزع از متعدد باشد چه نام دارد؟
 ج. تمثیل د. مفصل ا. جمع ب. ملفوف (کتاب قدیم - ۱۵۲)
- علاقة مجاز در آیه «يَجْعَلُونَ أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ»، کدام یک از موارد است؟
 ا. کلیت ب. جزئیت ج. آلیت د. حالت ا. علاقه مجاز در آیه «يَجْعَلُونَ أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ»، کدام یک از موارد است؟ (کتاب قدیم - ۱۷۱)
- «وَقَطَّعْنَاهُمْ فِي الْأَرْضِ أُمَّامًا...» مدار قرینه التبعية فی هذه الآية الکریمة علی ... ج. ۲۲۹ (کتاب قدیم - ۱۸۹)
 د. الفاعل ب. نائب الفاعل ج. المفعولین د. المجرور

سؤالات تشریحی:

* الالتفات: و هو الانتقال من كل من التكلم أو الخطاب أو الغيبة إلى صاحبه لمقتضيات، و أعلم أن صور العدول في الالتفات ستة ... ۱۶۶-۱۶۷

۱. با توجه به عبارت، نوع عدول در آیات را بیان کنید. (کتاب قدیم - ۱۴۰-۱۳۹)

- «وَمَا لِي لَأَعْبُدَ الَّذِي فَطَرَنِي وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ»
 عدول از تکلم به خطاب
- «وَأَسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي رَحِيمٌ وَدُودٌ»
 عدول از خطاب به تکلم
- «وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ»
 عدول از غیبت به خطاب
- «رَبَّنَا إِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لَّا رَيْبَ فِيهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ»
 عدول از خطاب به غیبت

۲. «تشبیه بلیغ» و «تشبیه ضمنی» را تعریف کرده، «تشبیه مقلوب» را در آیه شریفه «أَتَمَّا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا» توضیح دهید. ۱۹۷-۱۹۲ (کتاب قدیم -

۱۶۲-۱۶۱-۱۵۸)

تشبیه بلیغ: ما حذف فيه أداة التشبيه و وجه الشبه.

تشبیه ضمنی: تشبیه لا یوضع فيه المشبه و المشبه به فی صورة من صور التشبيه المعروفة بل یلمح المشبه و المشبه به و يفهمان من المعنى.

تشبیه مقلوب در آیه: فی مقام ان الربا مثل البيع عكسوا ذلك لادعاء ان الربا عندهم احل من البيع لان الغرض الربح و هو اثبت وجوداً فی الربا منه فی البيع فيكون احق بالحل عندهم.

* وإذا المنية أنشبت اظفارها / ألفت كل تميمية لا تنفع (کتاب قدیم - ۱۸۲-۱۸۱)

۳. اقسام «استعاره» را به اعتبار ذکر و حذف مستعار، تعریف کرده و بیان کنید چه نوع استعاره‌ای در بیت فوق به کار رفته است؟ ۲۲۰

- استعاره تصریحیه یا مصرحه: وقتی که در کلام، فقط لفظ مشبّه به، ذکر شود ۲. استعاره مکنیه یا بالکنایه: وقتی که در نفس و ذهن گوینده لفظ مشبّه به، برای مشبّه استعاره گرفته شود و در کلام، تنها لفظ مشبّه بیاید و مشبّه به حذف شود و لازمه اش ذکر شود. در شعر مذکور، مرگ تشبیه به حیوان درنده شده است به جامع اغتیال، لفظ سبّح برای منیه در نفس متکلم استعاره گرفته شده و حذف گردیده و یکی از لوازمش که اظفار باشد ذکر شده است.

* تنقسم الاستعارة باعتبار ذكر ملائم المستعار منه و ملائم المستعار له و عدم اقترانها بما يلائم احدهما الى ثلاثة اقسام ... ٢٤٣ (كتاب قديم - ١٩٣-١٩٢)

٤. سه قسم فوق را نام بريد و توضيح دهد استعاره در آيه «أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَى فَمَا رَبِحَت تِّجَارَتُهُمْ» (بقره/١٦) از کدام قسم است؟
استعاره مرشحه: استعاره‌ای که ملائم مستعار منه (= مشابه به) با آن آمده است. استعاره مجردة: استعاره‌ای که ملائم مستعار له با آن آمده است.
استعاره مطلقه: استعاره‌ای که یا ملائم هیچ کدام نیامده یا ملائم هر دو آمده است. در آیه شریفه، شراء و خریدن برای «ترجیح دادن» استعاره گرفته شده و از قسم استعاره مرشحه است زیرا ملائم مستعار منه (= شراء) یعنی ربح و تجارت ذکر شده است.

٥. «کنایه» را تعريف نموده و بيان کنید چه تفاوتی بین «کنایه» و «مجاز» وجود دارد؟ ٢٤٣ (كتاب قديم - ٢٠٢)

کنایه: یعنی استعمال لفظ در غیر ما وضع له (در اصطلاح تخاطب) بخاطر وجود علاقه، اما با قرینهای که مانع از اراده معنای حقیقی نیست. در کنایه می توان همراه معنای کنایی، معنای حقیقی را هم اراده کرد ولی در مجاز نمی توان همراه معنای مجازی، معنای حقیقی را اراده نمود.

٦. نوع استخدام را در آیه شریفه «فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ» (بقره/١٨٥) و بیت: «فسقى الغضا و الساكنيه و ان هم * شبوه بين جوانحي و ضلوعى» توضیح دهید. ٢٦١ (كتاب قديم - ٢١٦)

در آیه شریفه از کلمه «شهر» هلال ماه رمضان اراده شده و سپس ضمیر به همان کلمه شهر برگردانده شده ولی به معنای ایام ماه رمضان. در شعر ضمیر الساکنیه به غضا برگشته که نام سرزمینی است و ضمیر شبوه هم به کلمه غضا برگشته به معنای آتشی که حاصل می شود از درخت غضا.

٧. معین نماید در هر کدام از آیات زیر، کدام یک از محسنات بدیعیه «التجريد، المشاکلة، الطی و النشر، الجمع» به کار رفته است.

* المأل و البنون زينة الحياة الدنيا (کهف/٤٦)	الجمع	٢٧٣	قديم	٢٢٧
* تعلم ما في نفسي ولا أعلم ما في نفسي (مائده/١١٦)	المشاکلة	٢٧١	قديم	٢٢٥
* وان نكوا ايمانهم من بعد عهدهم و طعنوا في دينكم فقاتلوا ائمة الكفر (توبه/١٢)	التجريد	٢٧٠	قديم	٢٢٤
* ومن رحمته جعل لكم الليل والنهار لتسكنوا فيه و لتبتغوا من فضله و لعلكم تشكرون (قصص/٧٣)	الطی و النشر	٢٧٢	قديم	٢٢٦

* الاسلوب الحكيم هو تلقى المخاطب بغير ما يترقبه إما بترك سؤاله و الاجابة عن سؤال لم يسأله تنبيهاً على أنه كان ينبغي له أن يسأل هذا السؤال كقوله تعالى «يسألونك ماذا ينفقون قل ما أنفقتم من خير فلولو الدين و الأقربين و الأيتام و المساكين و ابن السبيل». (بقره/٢١٥) ٢٨٤
٨. عبارت را توضیح داده و بر آیه شریفه، تطبیق نماید. (كتاب قديم - ٢٣٨)

در مورد آیه: سألو النبي (صلى الله عليه وآله وسلم) عن حقيقة ما ينفقون من مالهم فاجبوا ببيان طرق انفاق المال تنبيهاً على أن هذا هو الاولى و الاجدر بالسؤال. (ترجمه متن کافی است به شرط آن که واضح باشد).

٩. اصطلاحات زیر را معنا کنید.

أ. الجناس	٢٩١	قديم	٢٤٥	هو تشابه لفظين في النطق و اختلافهما في المعنى.
ب. التصحيف	٢٩٨	قديم	٢٥٢	هو التشابه في الخط بين كلمتين فأكثر بحيث لو أزيل أو غيرت نقط كلمة كانت عين الثانية.
ج. الازدواج	٢٩٨	قديم	٢٥٢	تجانس اللفظين المتجاورين.
د. الموازنة	٣٠٠	قديم	٢٥٤	تساوى الفاصلتين في الوزن دون التثنية.